D·N
24/1 1948

Bildningens demokratisering i USA

I juli 1946 tillsatte president Truman en kommitté av omkring trettio experter för utredning av undervisningsfrågorna i USA. Kommittén har nu publicerat sina första mera principiellt lagda betänkanden (under titeln Higher education for American democracy). De utgör ett märkligt tecken på den medvetna och konkret inriktade framstegsvilja som efter krigets behärskar USA, oberoende av partipolitiska motsättningar. Ett mer genomgripande reformförslag är knappast tänkbart.

Enligt kommittén är en omläggning av undervisning och uppfostran i viktiga punkter nödvändig. På USA:s fördelaktigt sin traditionella isolationism, måste dess folk fostras att förstå andra folk, och det måste få de kunskaper i internationell politik och om andra länders förhållanden som är förutsättningen för en intelligent och aktiv fredspolitik. Samtidigt skall de demokratiska grundsatser och de etiska värden utan vilka de ej kan förverkligas bli medvetna hos hela nationen på ett annat sätt än förut. "Att frigöra och fullända varje medborgares inneboende krafter är folkstyrelsens centrala mål, och dess främjande av individens självförverkligande är dess största ära."

Vid sidan av framställningen av undervisningens system diskuterar kommittén framför allt — och det är här dess väsentliga insatser ligger — en demokratisering av undervisningen i en helt annan mening. Det gäller att ge alla som därtill är skickade möjlighet att studera vid högre skolor och universitet. I detta hänseende har USA redan kommit långt. Antalet universitetsstuderande var år 1900 240.000, år 1940 1,5 miljoner, dvs. detta antal sexdubblades, medan unionens befolkning steg med omkring 70 procent; i Sverige besöker i proportion till folkmängden endast en bråkdel av detta antal, — omkring 14.000 — högre undervisningsanstalter. Läroverken — med en total skoltid av tolv år — mottog år 1900 700.000 studerande, år 1940 sju miljoner (omkring 73 procent av ungdomen i dessa årsklasser); i Sverige är motsvarande antal, även om man oegentligt inräknar realskolorna, icke högre än 75.000, dvs. proportionsvis ungefär en femtedel av motsvarande antal i USA.

Kommittén dröjer emellertid icke vid jämförelser mellan förr och nu och berör över huvud icke USA:s ställning i förhållande till andra länder. Den understryker däremot att många amerikanska ungdomar icke kan få den utbildning som de kan antas ha begåvning och energi nog att tillgodogöra sig. På landsbygden får längt färre studera vid läroverk och universitet än i städerna; så t. ex. besöker 12,5 procent av städernas ungdom i åldern 20—24 år universitet och högskolor, medan motsvarande siffra i jordbruksområdena är 6,5 procent. Framför allt är negerbefolkningen vanlottad. Bland de vita i nyss nämnda åldersgrupper får exempelvis 31,3 procent, bland negrerna blott 6,7 procent studera. Även på denna punkt har visserligen en förändring till det bättre skett — den högre undervisningen för negrer har relativt sett utvidgats mycket mer än för vita under senare år —, men den jämlikhet i fråga om möjligheter som betraktas som en nödvändig konsekvens av demokratin är icke förverkligad.

Då kommittén under hänvisning till siffror som dessa kräver radikala reformer är det i första hand med hänsyn till denna jämlikhetsprincip. De som vill och kan bedriva högre studier skall få göra det, så lyder det grundläggande resonemanget. Men man hänvisar också till att behovet av högre utbildning stiger vida snabbare än folkmängden; genom redogörelser för förhållandena inom olika yrkesgrupper, såsom lärare och läkare, klargörs att en expansion är behövlig. Och slutligen betonas att även inom de kroppsarbetande yrkena en högre bildning är värdefull från samhällets och den enskildes synpunkt. Alla har nytta och glädje av "att ha någon uppfattning om de värden som människorna har funnit väsentliga i sitt liv, att ha förmåga att definiera problem och att vid deras lösning använda kritiska metoder, att vara i stånd att klart uttrycka sina idéer, att kunna umgås med andra människor på ett värdigt och hänsynsfullt sätt . . .", och alla dessa egenskaper är en högre uppfostran ägnad att utveckla.

Utifrån denna tankegång rekommenderas självfallet att sådana anordningar och bestämmelser som utgör hinder för jämlikheten snarast möjligt skall avskaffas. Detta gäller främst segregationen, särskiljandet av vita och negrer i Södern, ty genom uppdelningen ökas kostnaderna samtidigt som syftet att forma humana och toleranta människor sätts i fara. Det gäller också det system med kvota som tillämpas vid många universitet och som särskilt avser att utestänga judar; kommittén fastslår att antalet judiska studenter relativt sett sjunkit under senare år — huvudsakligen på grund av dylika metoder —, även om judarna på grund av att de är koncentrerade i städerna fortfarande har ett studentantal över genomsnittet. För att få bort all särbehandling av minoriteter föreslås att unionen vid beviljandet av anslag till undervisning skall uppställa villkor om likställighet för alla grupper.

En betydelsefullare är kommitténs förslag om utbyggnad av undervisningen över huvud. Till stor del bör denna utbyggnad ske genom unionens försorg. Bland annat begär man att unionen enligt en stigande skala skall anslå summor till stipendier åt studenter; efter tio år bör ett belopp av minst en miljard dollar utgå till dessa stipendier. Vid universitetsorten skall stipendiet för de ograduerade uppgå till 800 dollar, för de graduerade — dvs. de som efter en filosofie kandidatexamen övergår till specialstudier — till 1.500 dollar. Avgifter vid universitet och högskolor bör tas bort; fattiga studerande vid läroverken, vilka redan nu är kostnadsfria, bör erhålla bidrag till att uppehålla. Genom samverkan mellan union och delstater skall det inom överskådlig tid bli möjligt för varje medborgare att nå den bildning som hans medfödda förmåga tillåter honom att skaffa sig.

USA intar redan en särställning i fråga om undervisningens omfattning och de relativt lika möjligheterna för alla. Om kommitténs förslag genomföra, närmar man sig fulländning på detta område; likställdheten blir vad utbildningen angår en realitet i högre grad än i något annat land. Denna strävan till jämlikhet vid starten siktar icke till borttagande av inkomstskillnaderna, till total ekonomisk jämlikhet. Men att den tjänar den sociala jämlikheten är uppenbart. Ty med utjämning och utvidgning på undervisningens område försvagas eller bortfaller den viktiga orsak till klassföreställningar och sociala motsättningar som bildningens ojämna och godtyckliga fördelning utgör.

Handelsundervisningen. Ecklesiastikministern har bemyndigats tillkalla ytterligare två sakkunniga för utredning av handelsundervisningen och handelsutbildningens ordnande.

En nordisk tidtabellskonferens med deltagare från De Danske Statsbaner, Norges Statsbaner, trafikförvaltningen Göteborg—Dalarna—Gävle och statens järnvägar är avsedd att hållas i Eö den 4—5 februari. Järnvägsstyrelsen har meddelat poststyrelsen blir det vore önskvärt att poststyrelsen blir representerad vid konferensen för att önskemålen om förlängda uppehållstider för snällpost på Västkustbanan skall kunna dryftas, liksom även åtgärder för att bindra nuvarande försämringar på denna linje på grund av postlastning. Även norska postverket kommer att inbjudas till konferensen.

FOLKUNDERSÄLJNINGEN
Normalpriser på smörgåsar.
Priskontrollnämnden har fastställt normalpriser på vissa smörgåsvaror, som försäljas i hotell-, pensionat-, restaurang-, kafé-, konditori- eller annan serveringsrörelse. *Endast Stockholms stad med omnejd* omfattas av bestämmelserna. I övriga delar av landet gälla stopppriser. Se nämnda meddelande *nr 979*, som kan lämnas hos bristdelningarna. Bestämmelserna träda i kraft den 25 januari 1948.
Stockholm den 23 januari 1948.
STATENS PRISKONTROLLNÄMND

Kraven på begränsning av regeringens fullmakter

beträffande militära reservationsanslag — dvs. planerade men ännu inte utförda bestämmelser — har fått en viss anslutning i riksdagen. Över huvud taget begär man en allvarligare och mera sammanhängande prövning av behoven, en sparplan, som givetvis också skulle inverka på den nya försvarsordningen och därigenom bereda plats för det expansionsprogram som enligt Dagens Nyheters mening måste sättas in.

Ju mera man studerar försvarsmaterielens resultat, desto mera beskräftas intrycken av löslighet, av alentrian. Här bara några exempel av högen. Under rubriken internationellt underlåter departementschefen att nämna arméförvaltningens avsikt att med begärda medel anskaffa ytterligare en omgång pansarinfanterifordon av samma modell som egonal för 3,4 milj. kr. Även i övrigt är redovisningen för anslagskraven ofullständig. Som tidigare påpekats, går det att avläsa ur högen med anslagssummor. I fråga om övningar är anslaget tillfaget i överkant. Det torde rent av bli omöjligt att förbruka 1,5 milj. till krigsövningar. Antalet övningsdagar räcker inte, och trupp saknas för krigsövningar i stor skala. Då försvarskommittén föreslår en minskning av arméns hästbestånd med över 6.000 hästar och då vi ännu underhåller 1.200 beredskapshästar utöver härordningsstaterna, är det anmärkningsvärt att departementschefen vill medverka till ett program som åsyftar inköp av ytterligare över 1.600 hästar eller remonter, men försäljning av endast obetydligt över 1.000 hästar. Genom ett måttligt nedbringande av hästbeståndet borde remonteringen kunna bära sig själv. Det skulle innebära en besparing på två pass 2 milj. Till de huvudposter som påkallar stigande prövning hör vidare, som tidigare framhållits, marinens anskaffning av artillerimateriel och underhållsanslag för äldre farty, den centrala förvaltningen och försvarsstaben med radioanstalten. Totalintrycket blir att försvarsministerns 62 milj. besparingar — delvis endast bokföringsmässiga, delvis högst preliminära och osäkra — kunde ökas några tiotal miljoner. Detta väl att märka utan reell försämring av försvarsberedskapen eller av utbildningsmöjligheterna under en förkortad tjänstgöring. Statsutskottet har möjligheter att skaffa material till en behövlig revision av anslagsberäkningarna. Man förväntar av riksdagen att den inte bara skall lasta på nya utgifter, som en del högermotionärer önskar, utan att den går till grunden i viktiga frågor där fjärde huvudtitelns kännetecknas av schablon och likgiltighet för sparsamhetskraven.

PRESSGRANNAR

Det är möjligt att Europas första stater är redo utvägen är det frustrerande dilemma som världen råkat i. Ett djuktigt projekt måste emellertid ha tillräcklig tidsrymd. Arbetet (s) — under alla omständigheter ta så lång tid att realisera att man bedöm skulle vilja rekommendera ett samgående i regionala enheter inom den ram som FN:s stadga uttrycker tillåter.

Ur nordisk synpunkt kan man fråga sig, hur det gått med utrikesministernas beslut att låta utreda den nordiska tullunionen. Moskvas cyrkade parera, hör över huvud tagit inte vara oss ett hinder att utveckla ett nära samarbete, än vad som nu är fallet i Skandinavien.

Lägger man ett vidare perspektiv finns det anledning att även ur nordisk synpunkt med positivt intresse följa utrikesministrar Bevins strävanden att skapa en europeisk motvikt till Moskva och Washington. En lösning av detta diplomatiska trekroppsproblem torde ligga i ytterligare för vår traditionella neutralitetspolitik, som ju inte bör snöpas ditlån, att den inte tillåter en uppslutning vid utjämnande maktfaktorers sida.

De västeuropeiska ländernas ödesgemenskap har rotats i folkmedvetandet alltsedan Hitlerstormen 1940. De lade sedermera alla sina ödon i Förenta nationernas händer — ockupationen av Tyskland utesluter direkt favor från det Atlantiska Konsolideringen av Västeuropa ställdes på framtiden, bland annat av hänsyn till önskemålet att inte försvaga världsorganisationens säkerhetssystem. Upsala Nya Tidning (fp) konstaterar nu att det blev annorlunda än man hoppats:

Man fick ett annan stormakt inpå sig, utvecklingen med Västtyskland ensam, men dock alltför nära i betraktande av dess obegränsade expansionsmetoder. Konsolideringen av Västeuropa kom åter upp i det aktuella planet. Det förnta uttrycket var "Bizonien", de sammanslagna zonerna och amerikanska ockupationszonerna.

Men även i militärpolitiskt avseende började redan för ungefär ett år sedan något ske i Västeuropa. I mars i fjol ingicks en fransk-engelsk försvarsallians, undertecknad i det historiska Dunkerque. Nu lages steget fullt ut, så långt man för närvarande anser sig kunna komma, genom att de båda stormakterna ingå liknande sina smärre systernationer vid Atlantkusten att tränga in i alliansen.

Opposition kommer att möta, i första hand från Ryssland, men kanske också från andra håll, där man hävdar att dylik blockbildning kan öka motsättningarna och bli till skada för Förenta nationerna. Det lönar dock föga att sätta upp pekfingret. Enskilda maktens initiativ blir en given följd av att världsorganisationen icke mäktar ta ett ädelt:

Så underliga saker kan inträffa, att dylika initiativ, i stället för att öka motsättningarna och spränga FN, kan skapa den balans, vilken behövs även inom en världsorganisation . . . Att Amerika är tänkt som tyngdpunkt bakom västalliansen framgår inte bara av samtidigheten med Marshallplanens aktualisering utan även av Bevins antydan, att Amerika skall låta sig företrädas vid förhandlingarna. Marshall har dock, klokt nog, avvisat amerikanska militärers krav på baser i Marshallländerna. Men Amerika har redan flygbas i Tyskland liksom i Grekland och Turkiet, och dess Medelhavsflotta går ut och in i Italienska och grekiska hamnar.

De skandinaviska rikena har att vänta närmare orientering om eventuella. Det kan hända — Stockholms-Tidningen (fp) gör den reflexionen — att vårt eget förhoppningsfulla att på fall lämnade i fred i dragkampen mellan stormaktierna utan påtryckningar om att välja sida inte blir infriade:

Det framväxande västblocket och det växlande tagit konturerna fördelsocket skilja åt endast av Skandinavien. Oavsett hur mycket man vi inte kunde för att vårt läge nu blir ett helt annat än förut, då det inom ramen av den "neutrala" flacken på Europas karta. Utrikesministern har för en del att tala om utanför protokollet, då de väl inom några veckor stå klara i Oslo. Att i detta nya läge Skandinavien måste stå fram och upprätta som en odelbar enhet torde vara en sats, som inte bestrids av någon. Blocken strateglska gränser får inte gå med anslagssummor. I fråga om övningar är anslaget tillfaget i överkant. Det torde rent av bli omöjligt att förbruka 1,5 milj. till krigsövningar. Antalet övningsdagar räcker inte, och trupp saknas för krigsövningar i stor skala. Då försvarskommittén föreslår en minskning av arméns hästbestånd med över 6.000 hästar och då vi ännu underhåller 1.200 beredskapshästar utöver härordningsstaterna, är det anmärkningsvärt att departementschefen vill medverka till ett program som åsyftar inköp av ytterligare över 1.600 hästar eller remonter, men försäljning av endast obetydligt över 1.000 hästar. Genom ett måttligt nedbringande av hästbeståndet borde remonteringen kunna bära sig själv. Det skulle innebära en besparing på två pass 2 milj. Till de huvudposter som påkallar stigande prövning hör vidare, som tidigare framhållits, marinens anskaffning av artillerimateriel och underhållsanslag för äldre farty, den centrala förvaltningen och försvarsstaben med radioanstalten. Totalintrycket blir att försvarsministerns 62 milj. besparingar — delvis endast bokföringsmässiga, delvis högst preliminära och osäkra — kunde ökas några tiotal miljoner. Detta väl att märka utan reell försämring av försvarsberedskapen eller av utbildningsmöjligheterna under en förkortad tjänstgöring. Statsutskottet har möjligheter att skaffa material till en behövlig revision av anslagsberäkningarna. Man förväntar av riksdagen att den inte bara skall lasta på nya utgifter, som en del högermotionärer önskar, utan att den går till grunden i viktiga frågor där fjärde huvudtitelns kännetecknas av schablon och likgiltighet för sparsamhetskraven.

Riksdagssammanträden

Lördagen den 24 jan. 1948.

Första Kammaren kl. 2 e. m. med förts. kl. 7.30 e. m.
Andra Kammaren kl. 2 e. m. med förts. kl. 7.30 e. m.
Beviljningsutsk. in pleno kl. 2.30 e. m. Obs! tiden.

DAGENS NYHETER Lördagar:

Huvudkontoret ... kl. 9—15
Kassan ..... kl. 9—13
Telefonannonser· kl. 9—15
Annons- och prenumerationskontoren:
Tegelbacken, Sturegatan, Stureplan, S:t Eriksplan och Medborgarplatsen ..... kl. 9—17

Prenumerationsärenden pr telefon mottas dock endast till kl. 12.

Efter ovan angivna tider mottas faktorskontoret (Tegelbacken) mellan kl. 18.30 och 22 för närmast påföljande utgivningsdag avsedda *familjeannonser* samt annonser om *förlorat och tillvarataget*, dock icke per telefon.

Lördagsintervjun

Kvinnorna och politiken

Fru Elisabeth Tamm, som är ledamot av Stockholms stadsfullmäktige och av riksdagens andra kammare, har i dessa dagar fyllt 60 år. Hon har varit en av de första kvinnliga politikerna i vårt land och har under sin långa verksamhet som folkvald haft många tillfällen att studera kvinnornas politiska insatser. Vi har därför bett henne att i dagens intervju berätta om sina erfarenheter på detta område.

— Jag har alltid varit övertygad om att kvinnorna har en särskild uppgift att fylla i det politiska livet, säger fru Tamm. Det är inte bara så att de har rösträtt och därför måste ta ansvar för hur den används. Det är också så att de har en särskild förmåga att se och bedöma vissa problem. Det är därför som jag har ansett det vara så viktigt att kvinnorna är med och bestämmer.

— Men hur är det med kvinnornas politiska intresse? Är det större nu än förr?

— Det är svårt att säga. Det är ju så att kvinnorna har fått rösträtt och att de därför måste intressera sig för politiken. Men det är också så att det politiska livet har blivit mycket mera komplicerat än förr och att det därför är svårare att följa med i det. Det är också så att kvinnorna har fått många andra uppgifter än förr och att de därför har mindre tid att ägna åt politiken.

— Hur är det med kvinnornas politiska kunskaper?

— Det är ju så att kvinnorna har fått sina politiska kunskaper på samma sätt som männen, genom att läsa tidningar och genom att lyssna på radio. Men det är också så att kvinnorna har fått sina politiska kunskaper på ett annat sätt än männen. Det är ju